

bij humanistische filologen uit de vijftiende eeuw en ze wordt gesystematiseerd door de negentiende-eeuwse filoloog Karl Lachmann, om in de loop van de twintigste eeuw verder te worden verfijnd en geformaliseerd. Toen na de imposante ontdekking van de structuur van DNA, in de jaren vijftig, biologen analyses van genealogische relaties tussen voorouders en afstammelingen probeerden te maken, lag er een kant en klare filologische theorie voor het oprapen die vrijwel letterlijk kon worden ingezet voor DNA-analyse – zoals Richard Dawkins inzichtelijk uit de doeken heeft gedaan. Dat dit stuk filologische theorie bekend was onder biologische wetenschappers had alles te maken met het prestige dat de filologie bezat rond het midden van de twintigste eeuw. Filologen hadden op uiterst nauwkeurige wijze vele klassieke teksten weten te reconstrueren. Deze vormden de literaire canon die elk ontwikkeld mens behoorde te kennen. Teksten zoals het Nibelungenlied waren eeuwenlang goeddeels verloren gegaan maar konden dankzij de filologische methode worden gereconstrueerd uit overgeleverde fragmenten en manuscripten.

Deze succesvolle reconstructiemethode lag als het ware klaar om te worden ingezet voor een nieuw vakgebied, de genetica. Vrijwel elk detail bij het tekstkopiëren bleek een analogie te hebben bij het kopiëren van DNA. Alsof menselijk kopiëren op microniveau gelijk is aan menselijk kopiëren op macroniveau (zou Dick Swaab dus toch gelijk hebben met ‘Wij zijn ons brein?’). Wie had zich ooit kunnen indenken dat deze nogal stoffige tak van geesteswetenschap de jonge genetica zo diepgaand zou hebben beïnvloed?

JOEGOSLAVIË-TRIBUNAAL

Nu zouden boze tongen kunnen beweren dat de taalkunde noch de filologie tot de kern van de geesteswetenschappen behoren. Het zijn volgens sommige geesteswetenschappers vooral de historische wetenschappen die de ruggengraat van de humaniora vormen. De geschiedschrijving, zoals de Duitse filosoof Wilhem Dilthey het stelde, houdt zich immers niet bezig met het verklaren van gebeurtenissen maar met het begrijpen ervan, het ‘verstehen’. Het is echter diezelfde geschiedschrijving die de uiterst breed toepasbare *bronnenkritiek* heeft ontwikkeld. Zo wordt bronnenkritiek ingezet in rechtspraak, zoals bij het internationaal strafhof in Den Haag en het Joegoslavië-tribunaal.

Maar wat is bronnenkritiek precies? Elke geschiedenisstudent begint met het leren bekritisieren van bronnen: hoe ziet een bron er uit, hoe kan deze worden gesitueerd in tijd en ruimte, in welk land, stad of milieu? Nadat een historische bron is gedateerd en liefst ook gelokaliseerd, wordt getoetst of de inhoud kan overeenstemmen met de historische werkelijkheid. Is de bron authentiek, of wellicht vervalst? Is ze consistent en coherent met ware bronnen? En hoe verhouden de mondelinge, geschreven en materiële bronnen uit de betreffende periode zich tot elkaar? De bronnenkritiek kent een lange traditie, van de Griekse en Chinese historici via de vroegmoderne humanisten als Josef Scaliger naar de moderne geschiedwetenschap van Leopold von Ranke, om in de twintigste eeuw een brede toepassing te verkrijgen. Hoe belangrijk en toepasbaar de bronnenkritiek is blijkt ondermeer uit de roemruchte studie naar de val van Srebrenica in 1995 door het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). In 1996 gaf de Nederlandse regering opdracht tot deze studie waarvoor duizenden schriftelijke, mondelinge en materiële bronnen moesten worden onderzocht en vergeleken – waaronder vele vervalste. De resultaten van dit onderzoek leidden tot de conclusie dat de Nederlandse regering verantwoordelijk was voor de val